
Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell (21 juliol 1714 - 7 octubre 1714)

Josep Abad i Sentís / pepabad@gmail.com

Al'Arxiu Històric de Sabadell (G82 23. Cartes del duc de Berwick) es guarden les cartes que el duc de Berwick va adreçar als consellers de la vila de Sabadell en el context del setge i la posterior presa de la ciutat de Barcelona. Són un total de 14 cartes que, cronològicament, van del 21 de juliol al 7 d'octubre de 1714. A escala local, aquesta correspondència ens mostra com els consellers de Sabadell passaren d'un austriacisme militant durant tota la guerra (encara a la Junta de Braços de juliol de 1713 el representant de la vila de Sabadell votà a favor de la resistència a ultrança) a una actitud de col·laboracionisme en els mesos finals de la contesa. Actitud que obeeix a la situació desesperada a tots nivells –econòmic, polític i militar– en què es trobava immersa la vila de Sabadell els mesos finals de la guerra. Alhora, i a escala nacional, aquesta documentació ens mostra explícitament com el comandant en cap dels exèrcits borbònics amenaçà els pobles que no se sotmetessin a l'autoritat de Felip V de castigar-los amb l'últim rigor, saquejant-los i cremant-los.

Paraules clau

Sabadell, Guerra de Successió, monarquia hispànica, Catalunya, duc de Berwick, terrorisme militar

Figura 1.
Retrat de Jacques Fitz-James, duc de Berwick i de Fitz-James (...).
Blin: París, 1787. (Col·lecció de Pere Julià; reproducció fotogràfica
d'Helena Pielias / Museu Thermalia de Caldes de Montbui).

149

Introducció

A l'Arxiu Històric de Sabadell (G82 23. Cartes del duc de Berwick) es guarden les cartes que el duc de Berwick¹ va adreçar als consellers de la vila de Sabadell en el context del setge i la posterior presa de la ciutat de Barcelona. Són un total de 14 cartes que, cronològicament, van del 21 de juliol al 7 d'octubre de 1714 (figura 1).

A escala local, aquesta correspondència ens mostra com els consellers de Sabadell passaren d'un austriacisme militant durant tota la guerra (encara a la Junta de Braços de juliol de 1713 el representant de la vila de Sabadell votà a favor de la resistència a ultrança) a una actitud de col·laboracionisme en els moments finals de la contesa bèl·lica.

Alhora, i a escala nacional, aquesta documentació ens mostra explícitament com el comandant en cap

dels exèrcits borbònics amenaçà els pobles que no es sotmetessin a l'autoritat de Felip V de castigar-los amb l'últim rigor, saquejant-los i cremant-los.

---

1 James Stuart Fitz-James, duc de Berwick (1670-1734). L'autor de les cartes trameses als consellers de Sabadell era fill il·legítim del rei Jaume II d'Anglaterra, a qui acompanyà al seu exili a França després que el seu pare fos destronat com a conseqüència de la Revolució Gloriosa (1688). Serví durant la Guerra de Successió a la corona de la monarquia hispànica. Lluís XIV de França l'envià a la península Ibèrica el 1704, al capdavant de les tropes franceses al servei de Felip V. Com exposa Pere Molas a la introducció de les memòries del duc de Berwick, "fue uno de los generales franceses más importantes que intervinieron en la guerra de Sucesión española y sus victorias fueron decisivas para el triunfo de la causa de Felipe V en España. Fue vencedor en Almansa en 1707 y conquistador de Barcelona en 1714. Su descendencia arraigó en las filas de la aristocracia, tanto en Francia como en España. Tuvo también un papel relevante en la vida política de posguerra." *Duque de Berwick, Memorias*. Pere MOLAS RIBALTA (ed.) Alacant: Publicaciones de la Universidad de Alicante, 2007, p. 10.

22 de maig. Inici del gran bombardeig contra la població de Barcelona ordenat pel duc de Pòpuli, comandant en cap de l'exèrcit borbònic.

16 de juny. En tres setmanes de bombardejos, Barcelona ha rebut l'impacte de 12.000 projectils.

6 de juliol. El duc de Berwick pren el relleu com a comandant del destituït Pòpuli.

9 de juliol. La flota borbònica captura 18 naus de comboi de Mallorca amb queviures.

12-13 de juliol. Els borbònics comencen a obrir la primera trinxera d'aproximació.

13 de juliol. Els barcelonins ataquen la trinxera i destrueixen bona part de l'obra, amb un cost molt alt en vides.

16 de juliol. Acaba la construcció de la segona paral·lela dissenyada per l'enginyer Pròsper de Verboom.

21 juliol. 1a carta. Berwick hi expressa agraïment combinat amb duríssimes amenaces (“les mandaria castigar con el último rigor”).

23 de juliol. Els consellers de Barcelona s'adrecen a la reina Anna per assolir una treva.

25 de juliol. Els filipistes bombardegen els baluards de Santa Clara i Portal Nou.

30 de juliol. L'artilleria obre bretxes a la muralla, cosa que permet un primer assalt massiu.

1 d'agost. La reina Anna d'Anglaterra mor al palau de Kensington, als 49 anys d'edat.

12 i 13 d'agost. Batalla dels baluards de Santa Clara i del Portal Nou.

13 i 14 d'agost. Batalla de Talamanca.

23 d'agost. 2a carta. Berwick hi expressa agraïment combinat amb duríssimes amenaces (“Que a los demás que no abran sabido cumplir con su obligación y me abrán dado motivo de castigo mandaré darles tal que será su último exterminio y desolación”). Paraules de premiar llur fidelitat.

28 d'agost. 3a carta. Agraïment i demanda de continuïtat en la informació que els consellers li reporten.

29 d'agost. 4a carta. Encàrrec de lliurar unes cartes al comte de Montemar.

31 d'agost. 5a carta. Agraïment, paraules de premiar llur fidelitat i demanda de continuïtat en la informació que els consellers li reporten.

3 de setembre. El duc de Berwick ofereix als resistents negociar la rendició pacífica de Barcelona.

4 de setembre. El Consell dels Tres Comuns rebutja l'oferta de negociar.

8 de setembre. 6a carta. Notícia del socors donat a Manresa. Agraïment, paraules de premiar llur fidelitat i demanda de continuïtat en la informació que els consellers li reporten.

10 de setembre. 7a carta. Encàrrec de lliurar al coronel Manuel Ibáñez una carta.

11 de setembre. 4.30 del matí. El duc de Berwick ordena l'assalt final a la ciutat per les set bretxes de la muralla. 15 h. El coronel Pau de Thoar entra al camp borbònic per capitular.

12 de setembre. El duc accepta acordar capítols a la rendició, tot i que no signarà el document.

12 de setembre. 8a carta. Berwick informa els consellers de l'entrada del seu exèrcit a Barcelona. Més promeses de premiar amb favors la fidelitat de la vila de Sabadell.

13 de setembre. L'exèrcit borbònic ocupa Barcelona i Berwick imposa noves condicions de rendició. Supressió de les institucions i constitucions catalanes, substituïdes provisionalment per la Real Junta Superior de Justicia y Gobierno.

15 de setembre. 9a i 10a cartes. Primera carta. S'informa que el regiment de Normandia s'allotjarà a Sabadell i que s'ha advertit el comandant que vetlli perquè no permeti desordres. Segona carta. Agraïeix als consellers que hagin refusat obeir les ordres del marquès de Poal, el qual exhortava els sabadellencs a continuar la resistència. Duríssimes amenaces de saquejar i cremar els pobles que no se sotmetin a Felip V.

18 de setembre. Cardona, darrera plaça que resisteix els borbònics, capitula finalment.

18 de setembre. 11a carta. Agraïment i demanda de continuïtat en la informació que els consellers li reporten.

20 de setembre. 12a i 13a cartes. Primera carta. Agraïment i demanda de continuïtat en la informació que els consellers li reporten. Segona carta. Agraïment per la informació que li han enviat els consellers de la capitulació de la fortalesa de Cardona.

22 de setembre. Les noves autoritats ordenen la detenció dels caps militars de la defensa de Barcelona.

7 octubre. 14a i darrera carta. Informa els consellers que el dia anterior van acabar els seus càrrecs de “jurados”, ahora que, pel que fa als quarters d'hivern i els allotjaments de tropes, els assegura que els dispensarà “todo mi alivio arbitrable”.

Figura 2. Cronologia i contextualització general de les cartes del duc de Berwick (1714). Fonts: AA. DD, “El setge de Barcelona i l'11 de setembre del 1714”, dins *La Guerra de Successió dia a dia*. Barcelona: Sàpiens, 2014, i elaboració pròpia a partir de documentació de l'AHS.

Context català, hispànic i europeu

La Guerra de Successió² (1702-1715) s'origina arran de la mort sense descendència de Carles II d'Àustria el novembre de 1700 i del subsegüent conflicte successori que es produeix entre els pretendents a la corona hispànica: Carles d'Àustria, fill de Leopold I, emperador d'Àustria, i Felip d'Anjou, el candidat Borbó i nét de Lluís XIV de França.

Guerra d'abast europeu i mundial, no comença a Catalunya fins al 1705. Catalunya –i els regnes de l'antiga Corona d'Aragó– dona suport al candidat austríac (emmirallada alhora en el model econòmic, comercial i parlamentari de les aliades Anglaterra i Holanda). Amb fortuna i episodis favorables a les armes de cada candidat,³ la guerra s'altera radicalment –i es complica definitivament per als interessos catalans– quan mor l'emperador Josep I (17 d'abril de 1711) i el seu germà Carles III hereta la corona de l'Imperi romanogermànic. Reticents a una hegemonia europea de la casa d'Àustria, els aliats inicien converses de pau amb Felip V i, a canvi de guanys territorials i comercials, retiren les tropes de l'escenari ibèric i, doncs, del català. L'abandonament de Catalunya a la seva sort davant de Felip V i de la seva aliada, la França de Lluís XIV, queda ratificat pels tractats d'Utrecht (11 d'abril de 1713, després de llargues converses iniciades a Londres el 1711) i de Rastatt (març de 1714).

El 1713 hi ha un context militar i internacional extremadament advers per a Catalunya. Les tropes aliades han estat evacuades a la tardor de 1712, el març de 1713 hi ha la marxa de Catalunya de l'emperadriu Elisabet Cristina de Brunsvic Wolfenbüttel, el mes següent se signa finalment el Tractat d'Utrecht –que ignora tota referència a les reivindicacions catalanes–⁴ i les tropes imperials són evacuades de Catalunya a l'estiu amb Starhemberg, l'últim virrei carolí, al capdavant.⁵ L'evacuació imperial, pactada secretament al conveni de l'Hospitalet (22 de juny de 1713) –conveni que significa l'aplicació a Catalunya de les clàusules del tractat d'Utrecht– implica que 25.000 persones, entre civils i militars, abandonen Catalunya. Conveni que no solament estableix l'evacuació de les tropes austriacistes del Principat, de Mallorca i d'Eivissa, sinó també el lliurament de Barcelona i de Tarragona a les tropes de Felip V.

Sabent que hi ha en joc les seculars constitucions i llibertats catalanes, la guerra⁶ pren un caire encara més netament nacional⁷ i les institucions catalanes,

2 Sobre la Guerra de Successió, vegeu: AA. DD, *La Guerra de Successió dia a dia*. Barcelona: Sàpiens, 2013. VI vols.; Joaquim ALBAREDA, *Els catalans i Felip V. De la conspiració a la revolta (1700-1705)*, Barcelona: Ed. Vicens-Vives, 1993; IDEM, *La guerra de Sucesión de España (1700-1714)*, Barcelona: Crítica, 2010; Antoni SIMON I TARRÉS, *Del 1640 al 1705*, València: PUV, 2011; Josep M. TORRAS I RIBÉ, *La guerra de Successió i els setges de Barcelona*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1999; també, Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, vol. III, Barcelona: ALPHA, 1962.

3 Per seguir detalladament la història militar de la Guerra de Successió a Catalunya, vegeu: F. Xavier HERNÁNDEZ, *Història militar de Catalunya*, Barcelona: Rafael Dalmau, 2003, vol. III, *La defensa de la terra*, p. 215-268; F. Xavier HERNÁNDEZ i Francesc RIART, *Els exèrcits de Catalunya (1713-1714)*, Barcelona: Rafael Dalmau, 2007; Antonio ESPINO LÓPEZ, “La mobilització militar catalana durant la Guerra de Successió”, *Manuscrits*, 24 (2006), p. 125-150.

4 Tot i que l'anomenat “cas dels catalans” cuejaria a les corts europees fins la signatura del Tractat de Viena (1725) entre Felip V i l'emperador Carles VI. Vegeu, Joaquim ALBAREDA, “El Cas dels Catalans”, a: *Història, Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*, volum 5, *Desfeta política i embranzida econòmica. Segle XVIII*, p. 170-171. Michael B. STRUBELL (curador), *Consideració del Cas dels Catalans*, Barcelona: Curial, 1992.

5 “Amb la circumstància agreujant que no sols l'abandonaven a les seves pròpies forces sinó que contribuïren, abans de partir, a lliurar-la a l'enemic, com fou el cas més ressonant per a la ciutat de Tarragona, i ho hauria estat per a Barcelona si ho haguessin cregut factible.” Ferran SOLDEVILA, *Història...* op. cit., p. 1123-1124. Vegeu, Josep M. TORRAS I RIBÉ, “El tombant decisiu de la guerra de Successió a Catalunya: evacuació de l'exèrcit imperial i repressió borbònica (1713)”, *Pedralbes*, 23 (2003), p. 253-270.

6 “Les autoritats catalanes van saber plantejar la difícil situació política amb prou perícia. Van complementar la potencial intervenció austríaca amb un singular dinamisme militar que va tensar tots els músculs i recursos disponibles. En poques setmanes, i amb excepcional eficàcia, els catalans van ser capaços d'aixecar un exèrcit regular, disciplinat, uniformat, ben comandat i altament eficaç, fet que va suposar, també, una autèntica revolució que s'unia a la que s'estava donant en l'àmbit polític. La màquina militar catalana es va poder improvisar gràcies a l'experiència assolida pels catalans durant la Guerra de Successió i, en general, per la cultura de guerra generada durant la segona meitat del segle XVII. L'abundància d'una oficialitat de qualitat esdevení determinant per enquadrar les noves unitats. Cal assenyalar, d'altra banda, que el nou exèrcit va comptar amb alts comandaments extraordinàriament preparats i fogejats [...]”. Francesc Xavier HERNÁNDEZ i Francesc RIART. “La batalla de Talamanca”, a: *Museu virtual de la guerra de Successió*. Disponible a Internet: <<http://www.guerradesuccessio.cat>>.

7 «Pel que fa a Catalunya, als Països Catalans o a la Corona d'Aragó, el factor dinàstic fou l'excusa d'uns regnes de tendències parlamentàries o republicanes per defensar el seu model polític històric, ben capacitat per a fer una evolució democràtica. Ara bé, a diferència de la Catalunya de 1640, el 1700-1705 cap d'aquests països – Catalunya inclosa – no podia, per raons òbvies, aspirar ◀

aplegades a la Junta de Braços, decideixen resistir a ultrança (juliol de 1713).⁸

Com ja havia succeït en la guerra Patriòtica o dels Segadors, Catalunya esdevenia un mer peó en la política internacional de les potències europees, un peó usat tàcticament i susceptible de ser sacrificat, malgrat el Tractat de Gènova, en el cas d'Anglaterra, i malgrat haver jurat les constitucions catalanes, en el cas de Carles III.

Context sabadellenc

152

Assetjada la ciutat de Barcelona des de l'estiu de 1713 per un immens i poderós exèrcit de les Dues Corones (Castella i França) —que al juliol de 1714 i sota comandament del duc de Berwick⁹ arriba als 39.000 soldats borbònics més uns altres 50.000 desplegats arreu de Catalunya per lluitar contra la resistència de fusellers de muntanya i miquelets—, resulta evident la difícil situació en què es troba la vila de Sabadell, a mercè dels exèrcits ocupants, alhora que amb partides de soldats catalans que recorren la comarca i insten que els sabadellencs els ajudin (figura 2).

Com exposa Miquel Carreras, “entre les dues forces oposades, carlines i filipines, no podia servir-se la vila d'altra manera que per l'astúcia i política que feien els assenyalats patricis Amat i Duran, dels quals un es mostrava carlí i l'altre filipí segons l'ocasió es presentava”.¹⁰

La vila de Sabadell es troba literalment exhausta i arruïnada.¹¹ Després de nou anys d'allotjaments, bagatges, farratges, terrellons, feixines, alçar soldats i sometents, talls... arriba un punt que li és impossible fer front a les despeses. Aquesta situació ens l'exemplifica la decisió presa pel consell general del gener de 1714, en què s'aprova un manlleu de 2.800 lliures barceloneses “per estar esgotada la vila i no poder complir”, puix que “trobant los particulars impossibilitats de poder fer talls per trobar-se molt carregats de soldats dels desataments que casi contínuament estan en dita vila”.¹²

L'estiu de 1713, després dels incendis de les viles veïnes de Caldes i de Terrassa, Sabadell va viure amb basarda l'arribada de les tropes borbòniques a la vila. Bosch i Cardellach exposa que “*salióles* [a les tropes borbòniques] a recibir la Señora Marquesa Meca, o de Ciudadilla —que habitaba en ésta— junto con el Párroco y personas más distinguidas. Todos se postraron al General, que conocía a la Marquesa, e imploraron

a cap república sense el permís de les potències coetànies; per tant, van aspirar a un rei propi, a una república coronada o a un rei domesticat que els degués la corona.» EVA SERRA I PUIG, “Una alternativa nacional sota l'aparença de conflicte dinàstic”, *Papers*, núm. 15 (gener de 2006), p. 2-12. Antoni Simon exposa que “tanmateix, si bé els factors nacional-identitaris no foren un factor determinant en l'aixecament del 1705, sí que l'assoliren en el decurs de la guerra i en la resistència final prèvia a l'Onze de Setembre.” ANTONI SIMON I TARRÉS, *Construccions polítiques i identitats nacionals. Catalunya i els orígens de l'estat modern espanyol*, Barcelona: PAM, 2005, p. 417. Igualment en aquest mateix sentit Agustí Alcoberro assenyalava “A partir del 1713, la Catalunya resistent forjà un discurs inequívocament republicà, fonamentat en la defensa dels drets i llibertats i de la pàtria, que reprengué de nou, l'endemà de l'11 de setembre del 1714, en diverses manifestacions de l'exili polític i de la resistència interior.” Pròleg a *1700-1705 La primera guerra global*, dins AA. DD., *La Guerra de Successió dia a dia*, Barcelona: Sàpiens, 2013. VI vols.

8 La vila de Sabadell hi envià com a representant a Francesc Salvany i Planes, donant-li plens poders per a “tractar i donar son consell en nom de la present universitat, i prendre la resolució que convindrà en honra i glòria de la divina majestat i quietud i bé d'esta Província”. AHS. Ordinacions de la universitat de la vila i terme de Sabadell. Transcripció d'Ernest Mateu i Vidal. Consell general, 24.06.1713.

9 El setge a Barcelona, comandat pel duc de Pòpuli, comença el 25 de juliol de 1713. Aquest és rellevat del seu càrrec el 6 de juliol de 1714 pel duc de Berwick, qui arriba a les rodalies de Barcelona amb tropes d'elit franceses que venen a reforçar les que ja assetgen la ciutat. “Els bombardejos indiscriminats i la política repressiva de Pòpuli havien provocat que les veus a favor dels catalans augmentessin dia a dia a Europa. Calia acabar amb la resistència de Barcelona i per això França va enviar un dels millors militars del moment”. AA. DD., *El setge de Barcelona i l'11 de setembre del 1714*, dins *La Guerra de Successió dia a dia*, Barcelona: Sàpiens, 2014, p.64.

10 Miquel CARRERAS COSTAJUSSÀ, *Elements d'història de Sabadell*, Sabadell: Ajuntament de Sabadell, 1932 (1989 edició facsímil), p. 256.

11 No tothom, tanmateix; la guerra, si bé castiga econòmicament la major part de la població, també hi ha qui en sap —o l'aprofita— per treure'n beneficis. Explícit és un acord del consell de la vila quan, arran de l'elecció de nou persones per a taxar les talles, s'exposa que “per quant lo tall dels naturals i habitants de la present vila se troba molt desigual, per quant alguns han augmentat de hisenda i cabals, i altres han disminuït de hisenda i cabals”; a causa d'aquestes desigualtats econòmiques s'acorda de fer un pagament proporcional: “i perquè tinga rectitut en orde a dit tall i cada individu no pague més del que deu pagar. Per ço fonch deliberat que per a reconèixer dit tall sien elegides (...) nou persones extretes junt ab los senyors tres consellers hajan de adobar dits talls i llevar o pujar aquells (...) com revisaran dit tall i que segons ses consciències miraran les hisendes, cabals i havers de cada individu”. Ordinacions de la universitat..., *op. cit.* Consell, 11 d'octubre de 1711.

12 AHS. Ordinacions de la universitat... *op. cit.* Consell general, 17.01.1714.

13 Antoni BOSCH I CARDELLACH, *Anales de la Villa de Sabadell desde el año 987 hasta el de 1770*, Su autor Antonio Bosch y Cardellach médico de dicha Villa y de Bráfim, Sabadell: Publicacions de la Fundació Bosch i Cardellach, 1992, vol. II, p. 160.

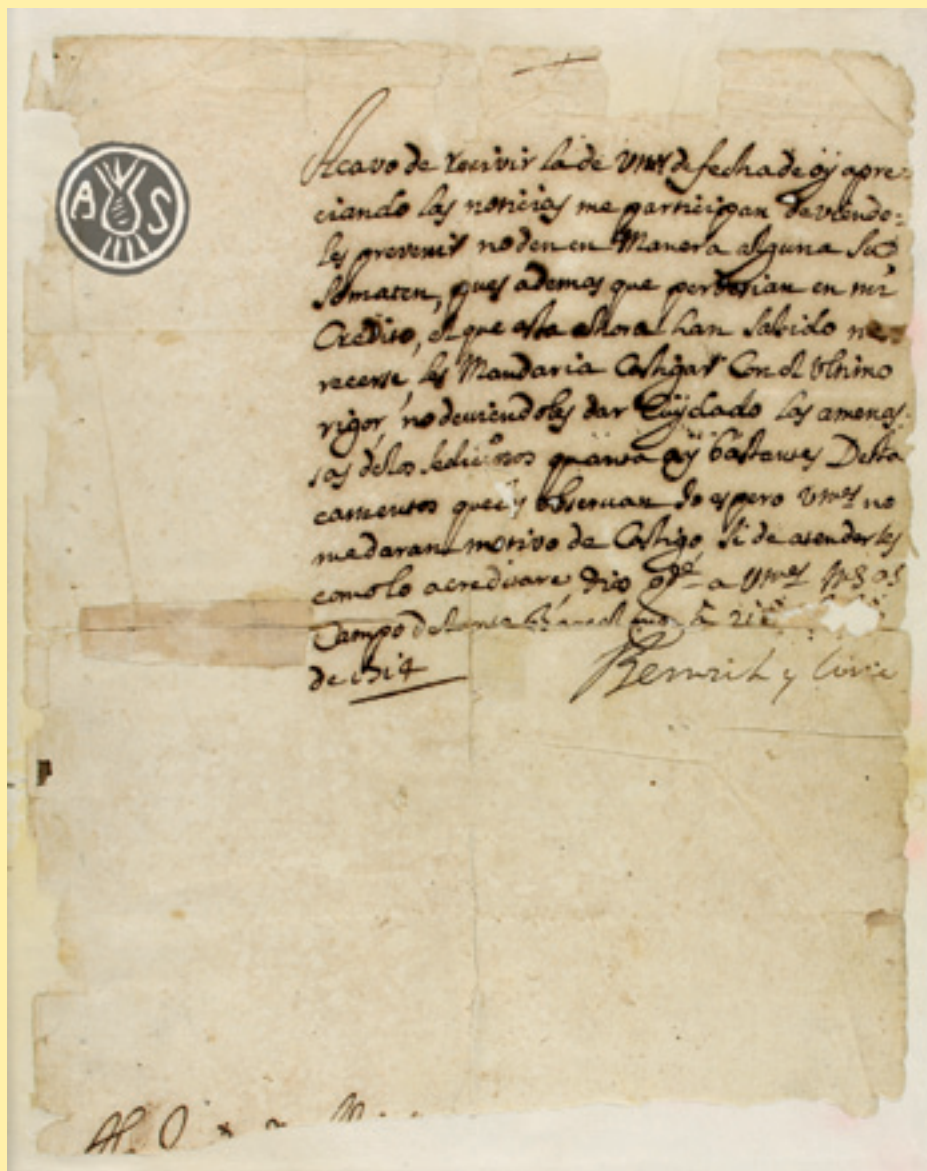

Figura 3.
Carta del duc de Berwick i Llúria
als consellers de la vila de Sabadell,
del 21 de juliol de 1714
(AHS, G82-0023).

153

su favor, que se logró después de superadas varias dificultades y regalada muy bien la tropa".¹³

Aquests incendis de pobles i viles per part de les tropes borbòniques obeïen a una política de terra cremada i de repressió indiscriminada contra la població

14 "El duc de Pòpuli, principal inductor d'aquesta política de terrorisme militar, justificava aquestes actuacions pel fet que era l'únic mitjà de mantenir submissa i sota control una terra considerada insegura i propensa a la revolta malgrat la presència coactiva dels exèrcits d'ambdues corones". Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra... op. cit.*, p. 72.

civil; en paraules de Josep M. Torres i Ribé, "estem davant d'una política perfectament planificada per aconseguir el sotmetiment de Catalunya a sang i a foc; com assenyalava Sanpere, del que es tractava era de dominar el país a través del terror, davant la incapacitat d'aconseguir-ho a través de la guerra convencional".¹⁴ Terrassa no en constituí cap cas aïllat, altres poblacions incendiades foren el Masnou, Vilassar, Arbúcies, Olot, Ripoll, Solsona, Agramunt, Sallent, Manresa, Viladrau, Prats de Lluçanès, l'Alforja, la Guàrdia... (figura 2).

Cartes del duc de Berwick als consellers de Sabadell

Bosch i Cardellach (1758-1829) escriu –prop d’un segle després d’aquest episodi històric i des d’un posicionament proborbònic– que la població sabadellenca era majoritàriament austriacista, tret del conseller Rifós i un petit cercle de sabadellencs propers a ell. Aquest conseller va estar a punt de ser penjat pels voluntaris, “*de aquí fue que dicho Rifós supo ganarse la estimación de dicho General Bervich, quien con mucha tropa se había hallado acantonado en esta villa*”.¹⁵

Bosch i Cardellach, arxiver municipal de Sabadell entre 1791 i 1795, inicia la catalogació i descripció del fons municipal amb l’elaboració d’inventaris; a l’entorn d’aquesta tasca fa una introducció a les “catorse cartas de correspondència del Excel·lentíssim señor duch de Bervick y Líría, general de las armas del rey don Felip V, estant sobre lo siti y rendició de la Ciudad de Barcelona, escritas als Concellers de Sabadell, aprobant sa fidelitat ab que contribuhiren a la victòria de ditas armas Catòlicas en 1714”. Es pregunta “*se ignora porqué Sabadell las ha tenido sepultadas, sin hacerlas valer luego después para proporcionarse algún alivio*”, i explica que “estas cartas contribuhiren a que en 1769 concedís lo Rey, a consulta de la Reial Junta de Comers, que los ollers de Sabadell introduhisen y venguesen en Barcelona sa obra, mediant ser comprobada sa excelent qualitat per lo ús domèstich y dels malalts en caldos, bagudas, sucre candi en sobre la de dita ciutat y la de San Salvador de Breda, Malgrat y estrangera que se permitia vendrer dins de aquella; per ser esta vila molt acrehedora de est favor per lo que se havia interesat per son rey don Felip V”.

El 21 de juliol de 1714, tot just 15 dies després que Berwick de rellevar el duc de Pòpuli com a comandant en cap dels exèrcits borbònics, envia la primera de les cartes als consellers de Sabadell. Hi deixa ben clara la duríssima repressió de què serà objecte la vila si els sabadellencs alcen sometent per ajudar les forces catalanes que lluiten contra l’ocupació borbònica. També s’hi destaca –i l’agraeix– la carta amb informació de notícies sobre els regiments catalans resistents que els consellers li han tramès (figura 3).

Pot sorprendre que una població proaustriacista –i que a la Junta de Braços celebrada a Barcelona el juliol

de 1713 hi envia un representant que vota a favor de continuar la defensa a ultrança de les llibertats i constitucions catalanes– subministri informació dels moviments de les tropes resistents catalanes a l’estat major borbònic. Per entendre-ho cal pensar el tomb que ha experimentat la situació militar al darrer any, en què pràcticament tot Catalunya es troba ocupada militarment pels exèrcits borbònics i sota una repressió ferotge.¹⁶ Sota aquesta situació extrema, i després de nou anys de guerra, els pobles i viles cerquen, per damunt de tot, una cosa tan humana com és el fet de sobreviure.

15 Tot i el seu punt de vista proborbònic, reconeix l’austriacisme majoritari de la població, alhora que ens descriu alguns dels abusos i les vexacions que les tropes borbòniques allotjades perpetraven contra la població de Sabadell i, en aquest cas, especialment contra les dones: “*Pero el demostrarse aparentemente a favor de Felipe V sería porque sus tropas ocupaban nuestra villa; y se dice que hacían sus saraos en las casas más capaces -como lo era la de Casanovas, boticario en la plassa-, y los Concejales y Principales de la villa se veían precisados a llevar allí sus mugeres y aun costear el refresco*.” Antoni Bosch i Cardellach, *Anales de la Villa de Sabadell... op. cit.*, p. 164.

16 “Caldria treballar sobre la hipòtesi que, com a mínim, des dels mesos de juny-juliol de 1713 en endavant, caldria parlar en rigor de l’existència de “dues Catalunyaes”, sotmeses a condicionaments geogràfics, polítics, militars i fins i tot psicològics radicalment diferents: la que podríem anomenar Catalunya resistent, limitada a la ciutat de Barcelona i alguns pocs enclavaments exteriors, com seria el castell de Cardona, i la resta del territori, que experimentava un grau d’incertesa política i de violència militar sense precedents.” Josep M. TORRES I RIBÉ, *La guerra de Successió... op. cit.*, p. 329.

17 Josep M. TORRES I RIBÉ, *La guerra de Successió... op. cit.*, p. 333.

18 José Francisco Carrillo de Albornoz y Montiel, tercer comte i primer duc de Montemar, va néixer a Sevilla el 1671 en el si d’una família de militars. El gener de 1714, després d’estar destinat a altres fronts ibèrics, Montemar, bon coneixedor de Catalunya, fou enviat a lluitar a la Catalunya interior per tal de combatre les forces catalanes que operaven en aquesta zona i amenaçaven la rereguarda de les tropes borbòniques que assetjaven Barcelona; missió que realitzà amb gran crueltat. A aquests efectes comandà l’anomenat *Campo Volante de Cataluña*. En aquest context i poc abans de la tramesa d’aquesta carta, les tropes de Montemar s’enfrontaren a les forces del marquès del Poal a la batalla de Talamanca (13 i 14 d’agost de 1714). Per aquesta batalla vegeu: Francesc SERRA I SELLARÈS, Gustau ERILL I PINYOT, *La darrera victòria de l’exèrcit català. La batalla de Talamanca (1714)*, Sant Vicenç de Castellet: Ed. Farell, 2009.

19 Gràcies a una carta del duc de Pòpuli sabem que Manuel Ibáñez era “*teniente coronel del regimiento de Rosellón Nuevo*”. *Carta del duque de Pópuli a Josep Grimaldo. Campo de Barcelona, 12 de abril de 1714. Archivo Histórico Nacional. Sección Estado, legajo 449.* dec –i agraeixo– aquesta informació a en Marc Ferrer i Murillo. No hem trobat gaires dades.... en qualitat de coronel (no comandant) al capdavant.

A més, ja el duc de Pòpuli, en paral·lel a una política de terrorisme militar i una brutal repressió contra les poblacions que es negaven a rendir-se i prestar obediència a Felip V, posà en pràctica una política d'atracció de les elits, tant nacionals com locals. Aquesta política de seducció, enmig de les penalitats de la guerra i del clima de desmoralització existent a extensos sectors de la societat catalana, Torras i Ribé ens exposa que es començà a mostrar efectiva a partir dels acords de la Junta de Braços i de l'evacuació de les tropes imperials; de manera que “per a molts habitants de la ruralia, en especial per a la noblesa i la resta de classes benestants, tant en l'àmbit rural com urbà, començà a imposar-se una dosi important de pragmatisme, que es convertí en una actitud de col·laboracionisme vergonyant més o menys conscient, de la qual podrien derivar-se rèdits indiscutibles a curt termini, des de la rebaixa de la insuportable fiscalitat de guerra fins a la promesa d'obtenir avantatges tangibles en la nova situació política i institucional que començava a insinuar-se. El mateix mariscal Starhemberg afavoria aquestes mesures de seducció, servint-se d'exponents destacats de la noblesa i d'altres classes benestants, que amb el seu ascendent sobre la resta de la societat poguessin afavorir la submissió”.¹⁷

El 23 d'agost el duc de Berwick envia la segona carta als consellers de Sabadell; carta conseqüència d'una carta que varen enviar els consellers al duc el dia abans. En aquesta, Berwick, seguint la política de seducció abans exposada, agraeix altra volta el bon obrar dels consellers sabadellencs i de la vila, i els assegura que poden comptar amb la seva protecció i atenció per alleujar-los en allò que requereixin; fins al punt que els altres –això és, els altres que, per contra, no seran bons vassalls– els tindran enveja. Aquí Berwick aprofita per recordar-los –i qui tingui cua de palla que s'hi entengui– que per als que es resisteixin a l'autoritat de Felip V el càstig serà exemplar i no els esperarà altra fi sinó el seu extermini i desolació.

En la carta del 28 d'agost Berwick agraeix les notícies que els consellers de Sabadell li envien i els espera que continuïn enviant-les-hi amb la major puntualitat.

L'endemà 29, Berwick, en una nova missiva als consellers, tracta d'unes cartes trameses al comte de Montemar¹⁸ –el qual es trobava a Sant Llorenç–, con-

venint que Sabadell serà el canal per portar-li i rebre'n els missatges.

En la carta del 31 d'agost Berwick agraeix la carta enviada pels consellers de Sabadell el mateix dia al matí i les notícies que li participen, i els encarrega “*la continuación de ellas con la mayor yndividualidad de quanto ocurriere en esos parajes.*” S'acomiada, assegurant-los de nou, “*con el seguro de mi atención en quanto fuere de su mayor combeniencia.*”

El 8 de setembre envia una carta agraïnt la notícia que li donaven els consellers sabadellencs de ser socorreguda Manresa “*Recivo de vuestras mercedes y con ella la noticia de haverse socorrido Manresa, que ha sido para mi muy plausible.*”. Com ja és costum, acaba assegurant-los el seu agraïment i ajut quan Sabadell ho hagi de menester: “*prometiéndome de su celo la continuación dellas, con el siguro de agradecerlas y de acreditarlo en las ocasiones se presentarán de su mayor conveniencia.*”

El 10 de setembre els remet una carta perquè la lliurin a “*don Manuel de Ibañez*”, que les encarga la agan passar a sus manos con la siguridad y diligencia possible”; que n'informin quan ho hagin fet, així com de les notícies que hi hagi.

El 12 de setembre, i en resposta a una carta dels consellers, envia una carta en què els informa de l'assalt general a Barcelona, de manera que “*Yo me allo dueño de los tres baluartes del Portal Nuevo, Santa Clara y Levante, teniendo dentro la plasa quarenta y siete batallones que ocupan dende la Eucata asta el convento de San Agustín. Y espero dominar luego toda la ciudad.*”. Els assegura “*de lo que no dudo quedarán vuestras mercedes muy gustosos, por seguirse dello la quietud en el pays. Prometiéndome que vuestras mercedes contribuyan a ello y que continuaran en esmerarse en lo del real servicio. Que executándolo assí pueden quedar seguros de mi protección y que les atenderé en quanto sea de su mayor alivio.*”. Els agraeix “*las afectuosas expresiones de su afecto, todas muy propias del zelo les assiste al real servicio*” (figura 4).

El 15 de setembre Berwick informa que “*passa de mi orden el regimiento de infantería de Normandía a esse lugar por quedar en él, como veran en la orden [que] se les entregará. Y tengo prevenido al comandante del dicho regimiento que cuyde de que*

la política de terrorisme militar contra la Catalunya resistent estava perfectament calculada i planificada.

En la carta del 18 de setembre Berwick acusa recepció de diverses cartes dels consellers trameses el dia anterior, “*estimando su vigilancia en darme noticias de lo que passa. No defieran de continuarme los avisos que tubieren*”.

El 20 de setembre la vila de Sabadell rep dues cartes de Berwick. Una primera similar a l’anterior, en la qual acusa recepció d’una carta i agraeix les noves que li participen, ahora que –com sempre– els demana que continuïn informant-lo de qualsevulla notícia que hi hagi (“*también me alegraré que continuyen en darme parte de quanto ocurriere*”). En la segona agraeix la notícia que li envien els consellers de Sabadell sobre la rendició de Cardona. Espera que aquesta notícia li sigui confirmada pel comte de Montemar, el qual signà amb el Manuel Desvalls i de Vergós –governador de la fortalesa de Cardona– el pacte de rendició de dita fortalesa el 18 de setembre de 1714. La rendició del castell de Cardona ja s’havia pactat en l’acord final de capitulació de Barcelona negociat el 12 de setembre.

El 7 d’octubre es rep la darrera de les cartes enviades de manera particular a la vila de Sabadell. En aquesta missiva els confirma que queda en coneixement “*por carta de vuestras mercedes de 6 del corriente quedo en la inteligencia de acabar vuestras mercedes aquel día el cargo de jurados en que se hallan*.” I, pel referent a les tropes allotjades a la vila, “*de lo tocante al peso del alojamiento y como se van dando las disposiciones para los quarteles de invierno pue-*

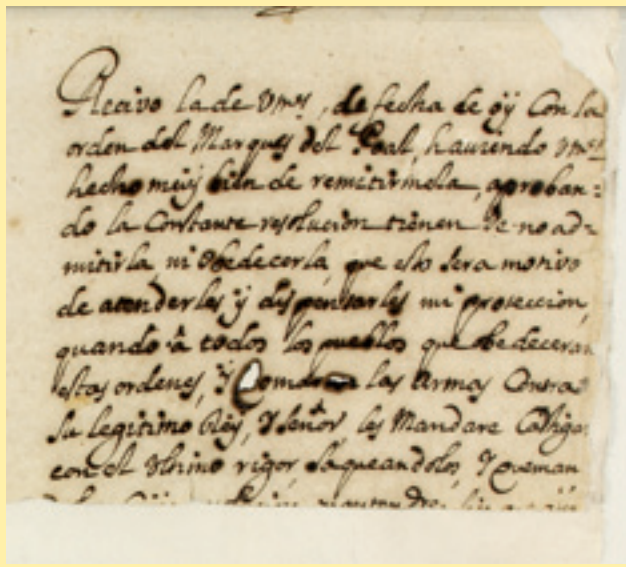

Figura 5. Fragment conservat de la carta del duc de Berwick i Llíria als consellers de la vila de Sabadell, del 15 de setembre de 1714, després d’haver ocupat i fet capitular la ciutat de Barcelona (AHS, G82-0023).

157

den estar ciertos les dispensará mi voluntad todo el alivio arbitrable”.

A aquestes cartes cal sumar-n’hi una altra de rebuda el 17 de setembre. Es tracta d’un important ban que el victoriós duc de Berwick envià als pobles i les viles per tal de posar fi als focus de resistència armada catalana a l’interior del país. Preocupat per les accions bèl·liques protagonitzades pels miquelets, publica un ban concedint el perdó a tots els miquelets o fusellers de muntanya que en el termini de 15 dies depositin les armes. En cas contrari, se’ls perseguirà i castigarà com a vulgars saltejadors de camins (és a dir, se’ls podrà penjar al moment). Càstig que es farà extensiu a tota “*qualesquiera personas que debajo de este nombre expressadas o no expressadas corran armadas de qualesquiera armas que sea por este Principado*”. Paral·lelament, ordena a les autoritats de pobles i viles que no donin aixopluc a cap soldat català resistent, ans el contrari, que els perseguixin i entreguin. En cas contrari, incorreran en penes pecuniàries i corporals. “*Sin que para proceder a la execución de dichas penas aya de proceder más justificación que el informe que extrajudicialmente se tubiere por qualquier persona que en términos dignos de fee los denunciare*.” Això és, a

20 Antoni BOSCH I CARDELLACH, *Anales de la Villa de Sabadell...* op. cit., p. 163.

21 Antoni Desvalls i de Vergós (1666-1724). “Nasqué al castell del Poal (el Pla d’Urgell) el 21 de febrer de 1666. Era fill d’Antoni Desvalls i de Castellbell i d’Agnés de Vergós i de Bellafilla. Primogènit de vuit germans, va heretar el patrimoni familiar. [...] En iniciar-se la campanya catalana de 1713-1714 fou nomenat president de la junta de guerra i dugué a terme campanyes a l’interior de Catalunya, com a coronel (nomenat el 27 d’agost de 1713) de cavalleria del regiment de Sant Jaume, creat per ell mateix l’agost del 1713. Poc després, el tinent mariscal Antoni de Villarroel, cap superior de l’exèrcit de Catalunya, el nomenà comandant en cap de l’exèrcit de l’exterior, és a dir, de totes les tropes de fora de Barcelona. Aleshores el marquès del Poal esdevingué el principal organitzador de l’exèrcit i de les campanyes militars de l’interior del Principat”. Francesc Xavier HERNÁNDEZ i Francesc RIART, “La batalla de Talamanca”... op. cit.

JACQUES FITZ-JAMES.

DUC DE FITZ-JAMES, DE BERWICK, DE LIRIA,
 ET DE XERICA, PAIR ET MARECHAL DE FRANCE,
 GRAND D'ESPAGNE, CHEVALIER DES ORDRES
 DE LA JARRETIERE ET DE LA TOISON D'OR,
 GOUVERNEUR ET LIEUTENANT GENERAL
 DE LA PROVINCE DU HAUT ET BAS LIMOSIN,
 GENERALISSIME DES ARMEES DES DEUX COURONNES
 EN CATALOGNE.

Haviéndose vendido a las armas de S. M. la plaza de Baig.
 Y saltando el motivo de que todo el principado no se retusca
 a la tranquilidad y quietud que tanto necesita ythoniendo entendido
 que diferentes personas Naturales de el y Estrangeros de baso del nombre
 de miqueletes, Voluntarios, o fusileros Comen armados de Onas, a
 otras partes de este principado, horden y mando a los referidos
 miqueletes, o, Voluntarios, que dentro el termino de quince dias de la
 Publicación de este se presenten ante los Comandantes de las plazas
 mas Cercanas, entregando sus armas, para retirarse despues a sus
 Casas. los q. no hubieren en dho Principado y los q. no a las plazas
 o guarnizion, que mas le Combenga foranto Uno y otros del
 Pardon que en el A. nombrado de les ofrezco, debiendo dexar sus
 nombres y la noticia de los lugares donde son naturales a los dhos
 Comandantes para dar providencia q. en ningún tiempo sean
 molestados (bien entendido) que pasado dho termino contra todo y
 qualquiera q. no hubieren Excusado lo prevenido se procedera a
 perseguirlos, prenderlos y Castigarlos inmediatamente como saltadores
 de canino, a cuyo fin horden y mando a las Justicias de las Ciudades
 Villas y lugares no admittan ni retosan (por qualquier pretexto
 q. sea, a ninguno de los referidos miqueletes, Voluntarios, o, otras
 qualquiera personas que rebaso de este nombre expustradas, sino
 expustradas. Comen armados de qualquiera armas que sea por este

Principalmente antes bien se esfuerzen a perseguirlos Prenderlos
y hazer los perseguir y Conducir con toda seguridad a la
plaza o parte mas Cercana donde aya guarnición con advertencia
y Cominacion q. no lo excusen de las referidas Justicias en todo
o en parte lo que se tiene prevenido Intervenir en la pena de
Responder y Satisfacer todas las daños y excusas que las Palas
Voluntarias, o miquelatas, hubieren cometido en el distrito de su
Jurisdicción en las pecuniarias, y aun Corporales, segun los Casos y
Circunstancias, de haverlos tolerado en qualquiera forma, siendo
encubierto y no Propalado sin que para proceder a la execut.^{on}
de dhas penas, aya de proceder mas Justificación y el Informe
que Extrajudicialmente se hubiere por qualquier persona q.
en términos dignos se fee los denunciare, Campo de Bartz. na. 17
de Sep. de 1714

Berwick y Luis

Por mandado de su la.
D. Luis de Chaves

Figura 6.
Ordre del duc de Berwick,
Jacques Fitz-James,
amb data de 17 de setembre
de 1714, enviada als pobles
i viles de Catalunya per tal
d'acabar amb els focus de
resistència armada catalana
a l'interior del país
(AHS, G82-0023).

la pràctica, qualsevol persona armada²² o objecte de denúncia sota l'acusació de ser un fuseller de muntanya o d'haver-ne socorregut estava indefensa davant la repressió de la "justícia" militar borbònica, sent la forca o les galeres el destí que li esperava (figura 6).

No és estrany que Berwick no reconegués els fusellers de muntanya i els miquelets si en el moment de la rendició de Barcelona, com recorda Torras i Ribé, "no reconegué la més mínima representativitat a les institucions catalanes, ni tan solament per procedir amb una protocol·lària solemnitat a la seva dissolució, i a la inexcusable transmissió de poders. Simplement les considerarà extingides de ple dret, com si mai no haguessin existit".²³ Un comandant en cap que, no ho oblidem, obrava seguint les ordres de Felip V.

160

Conclusions

Aquesta correspondència entre el duc de Berwick i els consellers de la universitat de Sabadell ens reflecteix la situació desesperada en què es trobava immersa la vila de Sabadell els mesos finals de la guerra; especialment d'ençà de l'abandonament de Catalunya a la seva sort per part dels aliats i dels imperials, la resolució de resistència a ultrança en defensa de les constitucions i institucions catalanes en la Junta de Braços de juliol de 1713 –en la què el representant de Sabadell vota a favor de la resistència– i de l'establiment del setge de Barcelona.

La situació era molt desesperada. En l'àmbit econòmic, ja que la vila estava arruïnada pel pes dels allotjaments, quizenades, bagatges, talls... En l'àmbit polític i militar, perquè, d'una banda, hi havia les tropes borbòniques allotjades a la vila i, d'altra banda, també es reclamava als sabadellencs esforços i ajuda dels regiments catalans que operaven al Vallès contra la ocupació borbònica –així com per part del mateix marquès del Poal (figura 7).

Davant aquesta situació, després de nou anys de guerra que han deixat la vila de Sabadell absolutament exhausta, i en un context de repressió indiscriminada i pur terrorisme militar borbònic davant els individus i pobles que no es posaven sota obediència de Felip V, els consellers sabadellencs, tot i l'austriacisme que han mostrat i demostrat durant tota la guerra, opten per jugar als dos bàndols i mostrar-se més austriacistes o borbònics segons l'ocasió. I opten finalment, també, per

col·laborar amb els borbònics, tot subministrant informació dels moviments de les partides resistents. Això els val paraules d'agraïment i promeses de protecció i de "atenderles en quanto sea de su mayor alivio" per part del receptor d'aquestes cartes, el duc de Berwick ("alivio" vague que –com hem vist– la màxima concreció que agafarà serà la de prevenir al comandant d'un regiment allotjat a la vila "que cuyde de que se viva con toda quietud, no permitiendo desorden alguno").

Tot i aquesta actitud col·laboracionista, el comandant en cap dels exèrcits borbònics no s'està de recordar a les autoritats sabadellenques el que els espera als que no siguin bons vassalls de Felip V i amenaça literalment amb l'"exterminio y desolación" d'aquests, i que aquells pobles que "tomarán las armas contra su legítimo Rey y Señor les mandaré castigar con el último rigor, saqueándolos y quemán[dolos]." Amenaces de "castigar con el último rigor" que adreça de manera directa als sabadellencs en cas que aquests alcin el sometent en ajuda dels combatents catalans resistents. Amenaces que, en definitiva, delaten una malfiança borbònica vers els sabadellencs; que no són sinó el reflex d'un col·laboracionisme forçat per les circumstàn-

22 Recordem que els catalans havien anat secularment armats i que diverses ordenances municipals obligaven els seus habitants a tenir les armes a punt per tal de sortir amb el sometent. Vegeu: Flocel SABATÉ, *El sometent a la Catalunya medieval*, Barcelona: Rafael Dalmau editor, 2007, p. 15-16.

23 Josep Maria TORRES I RIBÉ, *La guerra de Successió... op. cit.*, p. 380. En aquest sentit, tampoc el duc de Pòpuli no reconegué l'autoritat d'en Villarroel, a qui es referí com a simple "jefe de los amotinados"; de manera que "correlativament amb aquest retret, quedava clar que, des del punt de vista de l'estat major borbònic, els combatents catalans i la resta de defensors de Barcelona serien tractats també com a rebels i traïdors i, per tant, no se'ls consideraria protegits per cap de les convencions que s'havien negociat entre els estats majors imperial i borbònic, i que havien quedat plasmades en el text del conveni de l'Hospitalet. Per tant, doncs, tots ells quedaven exposats a l'aplicació de les lleis de la guerra amb tot el seu rigor, tal com s'havien aplicat anteriorment als presoners de Tarragona i Torredembarra". Josep M. TORRES I RIBÉ, "El tombant decisiu...", *op. cit.* p. 270.

24 "Per exemple, a començament de 1713 Felip V ordenà literalment al duc de Pòpuli que "si algunos miqueletes u otra gente tuviera el bárbaro arrojo y osadía de querer defenderse [...] se les pasará a todos a cuchillo, [y] se haga ahorcar a los que se defendieren, pues además de merecer este castigo como rebeldes obstinados y ladrones, convendrá se execute así para escarmiento de los otros". I aquestes ordres taxatives de Felip V van convertir les operacions d'ocupació de Catalunya manifestament en una guerra d'extermini, conduïda pels generals borbònics amb un acarnissament inimaginable".

Figura 7. Rajola del tipus palmeta amb dibuix d'un soldat, segle XVIII (MHS).

cies extremes exposades i no fruit d'una adhesió voluntària i sentida d'aquests a la causa borbònica.

Tot s'hi val per a un Felip V obsessionat²⁴ per doblegar la voluntat de resistència dels catalans, ocupar

Josep M. TORRES I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, Barcelona: Rafael Dalmau editor, 2005, p. 13. El mateix duc de Berwick en les seves memòries assenyalava com a desmesurades unes ordres rebudes per Felip V sobre “*cómo devia de conducirme respecto de los barceloneses* [en el context del setge]”, qualificant l'ordre de “*tan singular, poco cristiana e incluso contraria a los intereses de Su Magestad Católica*”. Duque de Berwick, *Memorias...*, op. cit., p. 404. “Lluís XIV i el seu nét. L'obsessió de Felip V de castigar els catalans i Barcelona va provocar la indignació del seu avi Lluís XIV, delerós de posar fi a una guerra que estava sent ruïnosa per les arque franceses. El Rei Sol no tenia dubtes: era millor tenir els catalans “per súbdits respectant-los els seus privilegis, que tenir-los per enemics”. Joaquim ALBAREDA, “El setge de Barcelona i la política internacional”, a: AA. DD., *La Guerra de Successió dia a dia*. Barcelona: Sàpiens, 2013, vol. 4, p. 110.

25 “No es tractava d'una qüestió estrictament jurídica o constitucional. Els ministres borbònics d'origen francès eren perfectament conscients de la dimensió patrioticonacional que suposava el manteniment o no d'unes lleis i institucions particulars en els territoris de la monarquia. En un informe de Michael Amelot a Lluís XIV “(...) s'assenyalava que el veritable i més gran perill d'aquestes lleis i institucions era que alimentaven un amor a la pàtria, una identitat nacional que era més forta que no pas la lleialtat al rei: “*por más afectos que sean al rey lo serán mucho más a su patria*””. Antoni SIMON I TARRÉS, *Construccions polítiques i...* op. cit., p. 457.

26 AHS. Comunitat de preveres de Sant Feliu, CSF 2. Primer Llibre de Resolucions de Sant Feliu, 1600-1686, f. 227.

militarment a sang i foc tot Catalunya i anihilar les seves llibertats i institucions, tal com ja havia fet amb les dels regnes de València i d'Aragó i com farà amb les de Mallorca. L'antiga corona catalano-aragonesa era ocupada per la força de les armes i annexionada a la corona de Castella. No només es volia posar fi a unes institucions seculares pròpies de la formació històrica catalana, sinó a un model polític i a les senyes d'identitat d'un poble, d'una pàtria.²⁵

Epíleg “mes fas nota pel temps a venir...”

Resulta significatiu que la comunitat de preveres l'any 1746 –en el context que es dolen de la pèrdua d'uns privilegis que tenia la comunitat abans del Decret de Nova Planta i volen recuperar-los– exposi de manera ben explícita, com una condemna deguda als pecats, la desfeta que per a Catalunya representà la victòria de Felip V –“Per los pecats dels pobles a permès Nostre Senyor que en lo any 1714 las armas del senyor rey Felip quint [...] prevalguessen contra las del pays”–. A més, recorden per a les generacions futures el funcionament secular dels règims municipal i constitucional català, abolits per Felip V.

“Mes fas nota per lo temps a venir que lo que's diuen consellers eran los que tenian la administració del economus del poble, y que tenian lo poder de tot lo poble, y que verdaderament quant obravan era ab lo poder y concessió, y que restavan tots los individus obligats en cumplir sas ordinacions, ab la advertència que sempre se offeria dificultat acerca del que era observat en ell. Adjuntavan consell de cert número de personas, se extreyan a sort, com los mateixos consellers tots los anys y finit lo any ne extreyan de altres, y junts prenian la deliberació. Y presa deliberació dits consellers la feyan executar y observar. Per los pecats dels pobles a permès Nostre Senyor que en lo any 1714 las armas del senyor rey Felip quint de la casa de Borbon de Fransa, dit duch de Anjou, qui morí als 9 de juliol 1746 poch després de aver-se fet semblant nota, prevalguessen contra las del pays. Y lo senyor Rey llevà a tots los pobles semblant privilegi. Y axís mateix tots quants ne tenia Catalunya. Y en lloch dels consellers y consell subrogan los que diuen vuy senyors regidors, no tenint altre poder que executar las ordes se-ls envian del ministre del Senyor Rey; que vuy són tants quassi més que vassalls, y per obeir [...]”²⁶ ●